

iş

[İş Piyasasına Giriş](#)
[İş Bulmak](#)
[Hak ve Sorumluluklar](#)
[İşsizlik](#)
[Diplomaların Tanınması](#)

İş Piyasasına Giriş

Bir kimsenin İsviçre'de çalışabilmesi ya da bir şirket kurup kuramayacağı; geldiği ülkeye ve göç sebebine bağlıdır. Çalışanlar, her koşulda sosyal sigortalara başvurup vergi vermek zorundadır.

Çalışma İzni

Çalışma izni ile ilgili sorular çoğunlukla oturma izninin verilmesiyle açıklığa kavuşur. Normalde İsviçre'de oturma hakkı olan kişilerin aynı zamanda çalışma izinleri vardır. Oturma izni ve çalışma süresine bağlı olarak, çalışma iznine işveren veya işçi başvurur. Tereddüt durumunda aşağıdaki yerlerden daha fazla yardım alınabilir. Bu yerler İsviçre'de henüz ikamet etmeyen ve burada çalışmak isteyenlere de danışmanlık yapar. Mültecilerin (B oturma) ve mülteci statüsü olan veya olmayan (F oturma) geçici olarak kabul edilen kişilerin 2019'dan beri artık özel izne ihtiyacı yoktur. Ancak, her bir işe girişin başlangıcı ve bitişi, resmi bir form kullanılarak (bildirim prosedürü / Meldeverfahren) kantona bildirilmelidir. Bu bildirim için çalışılan kanton sorumludur ve bu ücretsizdir. Sığınma başvuru işlemleri tamamlanmayanların (oturma N) hala izne ihtiyacı vardır.

Özel Şirket

Bir kimsenin İsviçre'de kendi özel şirketini kurabilmesi; geldiği ülkeye ve oturma iznine bağlıdır. Avrupa Birliği ve EFTA ülke vatandaşları ve C-kimliğine sahip olanlar için şirket kurmak daha kolaydır. Kantonun Göçmenlik ve Entegrasyon Dairesi (Amt für Migration und Integration) bir şirketin kurulmasıyla ilgili göçmenleri bilgilendirir. Kanton'un istihdam teşvik birimi (Standortförderung, Aargau Services) şirketi hayata geçirme konusunda destek olur.

Kaçak Çalışmak

Bir kişi çalıştığı halde sosyal sigortalara başvurmayıp gelirini vergi için bildirmiyorsa suç işlemiş olur. Böyle bir durum kaçak çalışma olarak (Schwarzarbeit) adlandırılır. Kaçak işin çalışanlar ve işverenler için hukuki sonuçları vardır. Ayrıca çalışanlar kazalara karşı sigortaya ve yaşlılık bakım sigortasına sahip olamazlar. Kişi işverenin onu doğru çalıştırmadığından şüpheleniyorsa ücretsiz bir hukuki danışmanlık merkezine (Rechtsberatungsstelle) başvurmalıdır.

Gençler

Gençler esas itibariyle 15 yaşından itibaren çalışabilir. Ama kısa süreli hafif işler yapmalarına (örneğin; tatil işi) izin verilir. Veliler ve işverenler gençlere fazla yüklenmemeye dikkat etmelidir. 18 yaşına kadar olan gençler için özel iş hukuku kuralları vardır.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.merhaba-aargau.ch/tr/i/i-piyasasna-gir

İş Bulmak

Başka ülkelerle kıyaslandığında İsviçre'de daha az işsiz vardır. Buna rağmen iş arayanlarda aranan özellikler fazladır. Almanca bilinmesi hemen hemen her işyeri için önemli bir ön koşuldur.

Kalifikasyonlar

Meslek diplomaları, diplomalar ve meslek geliştirme eğitimlerinin İsviçre' de hemen hemen her meslek için önemli bir yeri vardır. Yabancı diplomalar her zaman tanınmaz. İş ararken aynı zamanda bir önceki işyerinden bir referans yazısı (Arbeitszeugnisse) almak çok önemlidir. Çoğu işyeri için Almanca bilinmesi olmazsa olmazdır.

İş Aramak

İş ilanları gazetelerde ve çeşitli internet sitelerinde bulunur. Bunun yanında özel iş ve işçi bulma kurumları mevcuttur. İsviçre'de bir firmayı telefonla arayıp iş sormak alışıldık bir şeydir. Eğer aranan firma iş ilanı vermediyse de bu mümkündür. Kamunun Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu (RAV), iş arama konusunda destek olabilir. Orada bilgisayar ve günlük gazeteler bulunur, kurum çalışanları iş arayanlara danışmanlık eder.

İş Başvurusu

İşyerlerine normalde yazılı bir şekilde başvurulur. Bir iş başvurusunda en az bir özgeçmiş, motivasyon yazısı ve mümkünse bitirme belgeleri, diplomalar ile önceki işyerleri referans yazılarının kopyaları bulunur. Eğer işveren başvuruyu ilgilenirse, kişi bir iş görüşmesine (Vorstellungsgespräch) davet edilir. Farklı merkezler, iş başvuru dilekçesi yazma konusunda destek sunar.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.merhaba-aargau.ch/tr/i/i-bulma

Hak ve Sorumluluklar

Çalışanlar ve işverenlerin çeşitli hak ve sorumlulukları vardır. Maksimum çalışma süresi, tatil hakkı ve sigorta güvenliği gibi şeyler kanunen kurallara bağlanmıştır.

İş Sözleşmesi

Normalde iş sözleşmeleri yazılı olarak yapılır. Ama sözlü yapılan sözleşmeler de geçerlidir. İş sözleşmelerinde İsviçre' nin borçlar kanunu (Obligationsrecht) bağlayıcıdır. Burada minimum standartlar mevcuttur. Bununla birlikte yazılı bir iş sözleşmesine sahip olmayan kişilerin de hakları ama aynı zamanda sorumlulukları da vardır.

Çalışan Hakları

Çalışanlar İsviçre' de çeşitli kanuni haklara sahiptir. En önemli haklar şunlardır:

- İşverenler; çalışanlarını sosyal sigortalar için başvuru yapmak, onlar için kazalara karşı sigorta yaptırmak ve bu sigortaların belli bir kısmını ödemek zorundadır.
- Bütün çalışanların en az 4 hafta ücretli tatil hakkı vardır. Bu; saat ücretiyle belli bir oranda çalışanlar ya da kısmi zamanlı çalışanlar için de geçerlidir.
- Kanuni olarak haftada en fazla 50 saat çalışmaya izin vardır. Bazı branşlarda bu sadece 45 saattir.
- Çalışanlar yazılı bir iş referans yazısı alma hakkına sahiptir.
- Hastalanan veya kaza geçiren kişi, bir firmada üç aydan fazladır çalışıyorsa belli bir süreliğine maaş alma hakkına sahiptir.
- Hamile kadınlar ve doğum yapan kadınların ayrı hakları vardır. (Mutterschutz).

Maaş

İsviçre'de yasal bir asgari ücret yoktur. Ama birçok branşın içerisinde asgari ücretin bulunduğu genel iş sözleşmesi (GAV) vardır. Kadınlar ve erkeklerin eşit işe eşit ücret alma hakkı vardır. İş sözleşmesinde bulunan miktar brüt maaştır. Sosyal sigortalar için kesintiler yapıldıktan sonra sadece net maaş yatırılır (Sozialabzüge). Oturma izni B, F veya N, kısa dönem oturma izni L veya G Sınır ötesi Banliyö İzni olan çoğu kişi için buna ek olarak kaynak vergisi (Quellensteuer) doğrudan maaştan kesilir.

İş Sözleşmesinin Feshi

İş sözleşmesinin feshi durumunda işveren ve çalışanlar iş sözleşmesinde belirlenen fesih sürelerine uymak zorundadır. İş sözleşmesini süresiz sonlandırmaya, sadece istisnai durumlarda izin verilir. Fesih için her zaman yazılı bir gerekçe istenebilir. Hastalanan, kaza geçiren, hamile olan ya da doğum yapan kişiler işten çıkarmalara karşı özel olarak korunur. Haklı olmayan çıkarmalar için mahkemeye gidilebilir. Eğer iş sözleşmesinin feshini çalışanın kendisi verdiyse; bu durum, işsizlik sigortasından gelecek desteğin miktarını etkileyebilir.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.merhaba-aargau.ch/tr/i/hak-ve-sorumluluklar

İşsizlik

Bütün çalışanlar işsizliğe karşı (ALV) sigortalanmışlardır. İşsiz kalmış kişi genellikle belirli bir süre için ekonomik destek alır. İşsiz kalan kişiler, Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu'na (RAV) başvuru yapmak zorundadır. Bu kurum iş arama konusunda yardım etmektedir.

İşsizlik Sigortası

İşsizlik Sigortası (ALV) resmi bir devlet kurumu olup, bu sigorta bütün çalışanlar için zorunludur. Bu sigortanın aylık primleri çalışanların maaşından doğrudan kesilir, yarısını ise işveren üstlenir. Serbest meslek ile ilgilenenler, işsizlik sigortasını (ALV) yaptıramaz. İşsiz kalan kişi, işsizlik sigortasından aylık bir işsizlik ödeneği (İşsizlik parası, Arbeitslosengeld) alır. İşsizlik parasının alınıp alınamayacağı, alınabileceği ne zaman alınacağı ve alınacak miktar çeşitli etkenlere bağlıdır. Bu etkenlere örnek olarak kişinin ne kadar süre çalıştığı ya da işsiz kalış nedeninin ne olduğu verilebilir.

İşsizlik Sırasında Yapılması Gerekenler

İşsiz kalan kişi, mümkün olduğunca kısa bir süre içinde ikamet edilen belediyeye durumunu başvurarak bildirmek zorundadır. İdeal olan zaman bu başvuruyu son iş gününden önce yapmaktır, ancak en geç, bu başvuru, işsizliğin ilk gününde yapılmalıdır. Aynı zamanda, Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu'na (RAV) başvuru yapılması gerekmektedir. Burada atılması gereken sonraki adımlar hakkında bilgi verilir.

Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu

Bölge İş ve İşçi Bulma Kurumu (RAV) çabuk iş bulma konusunda bireylere yardım eder. Eğer işsizlik parası alınıyorsa, RAV'daki danışmanlık görüşmelerine katılım mecburidir. RAV kurs ya da istihdam programları imkanı da sunar. Bu kurs yada istihdam programlarına da katılım kısmen mecburidir. İsviçre'de henüz çalışmamış olup bir iş arayan kişiler de RAV'a başvuru yapabilir. Ama bu kişiler işsizlik ödeneğinden yararlanamaz.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.merhaba-aargau.ch/tr/i/isizli

Diplomaların Tanınması

Yabancı diploma ve bitirme belgeleri İsviçre'de her zaman geçerli değildir. Ancak belli koşullar altında diplomanın tanınması yine de mümkündür. Bazı meslekler için bu zaruridir.

Tanınma

Yabancı diplomalara sahip kişiler diplomalarını İsviçre'de belli koşullar altında tanıtırlar. Tanınmayla birlikte yabancı diploma ya da bitirme belgesinin bir İsviçre diploması ya da bitirme belgesiyle eşdeğerde olduğu tasdik edilir. "Eğitimi düzenlenmiş" (reglementierten Beruf) mesleklerde (örneğin sağlık çalışanları, öğretmenler vb.) o mesleği icra edebilmek için diplomanın tanınması gerekir. Diplomanın tanınması için mesleğe ve eğitime göre farklı yerler sorumludur. Diplomaların tanınması ücretlidir. Bu konuda bilgileri Diploma Tanınması için Federal İletişim Dairesi (Nationale Kontaktstelle für Diplomanerkennung) ya da Aargau Eğitim ve Meslek Danışmanlık Merkezi (ask!) verir.

Seviye Onayı

İsviçre'de çalışmak için "eğitimi düzenlenmemiş" (nicht reglementierten Beruf) mesleklerde diplomaların tanınmasına gerek yoktur. Bu mesleklerde "Seviye Onayı" (Niveaubestätigung) için başvuru yapılabilir. Bu yabancı diplomanın İsviçre eğitim sistemindeki değerini gösterir. Seviye Onayı iş arama konusunda yardımcı olabilir. Seviye Onayı ile ilgili bilgileri Diploma Tanınması için Federal İletişim Dairesi (Nationale Kontaktstelle für Diplomanerkennung) ya da Aargau Eğitim ve Meslek Danışmanlık Merkezi (ask!) verir.

Meslek Eğitimi için Telafi

Geçerli bir diploma ya da bitirme belgesine sahip olmayan ama bir işte deneyim sahibi olan yetişkinler mesleki temel eğitim ya da yüksek mesleki eğitimi tamamlayarak bunu telafi edebilirler. Bu süreç önceki eğitimlere, iş deneyimine ve yaşa bağlıdır. Her koşulda iyi düzeyde almanca bilmek önemli bir ön koşuldur (GER e göre B1/B2 seviyesi). İlgilenenler Aargau Giriş Portalında (Eingangsportal Aargau) ücretsiz olarak bilgi ve danışmanlık hizmeti alabilirler. Kim mesleki eğitimi telafi ederse iş dünyasında şansını artırır ve meslek gelişim eğitimlerine giriş olanağını yakalar.

Daha fazla bilgi (linkler, adresler, broşürler, bilgi kılavuzları)

www.merhaba-aargau.ch/tr/i/diplomalarn-tanma